

Vận dụng quan điểm của Đảng về “kiên trì, kiên định đường lối độc lập tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại” trong giảng dạy Kinh tế chính trị ở Trường Đại học Hàng hải Việt Nam

Nguyễn Thị Thanh*

* TS, Phó Trưởng Khoa LLCT, Trường Đại học Hàng hải Việt Nam

Received: 10/10/2024; Accepted: 18/10/2024; Published: 28/10/2024

Abstract: The article discusses the application of the Party's perspective on “independence, self-reliance, multilateralization, and diversification of foreign relations” in teaching Political Economy at Vietnam Maritime University. The main content includes the current state of application, limitations from lecturers and teaching materials, as well as proposed solutions such as unifying the understanding of an independent and self-reliant economy, clarifying the consistency in the Party's policies, and guiding students' sense of civic responsibility. It emphasizes the combination of internal strength and international integration to ensure sustainable national development.

Keywords: Foreign policy, Communist Party of Vietnam, political economy, Vietnam Maritime University

1. Đặt vấn đề

“Xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ ngày càng cao trong điều kiện hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng” là quan điểm chỉ đạo xuyên suốt của Đảng trong quan hệ đối ngoại nói chung và đối ngoại kinh tế nói riêng. Quan điểm chỉ đạo trên được xác định từ Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VI và được Đảng ta kiên trì, kiên quyết thực hiện với các sách lược linh hoạt, mềm dẻo gần 40 năm qua, trong bối cảnh thế giới và khu vực có nhiều biến động phức tạp, giúp Việt Nam phát triển khá nhanh, đứng định hướng xã hội chủ nghĩa và có vị thế ngày càng cao trên trường quốc tế. Quán triệt đầy đủ, chính xác và tổ chức thực hiện thắng lợi đường lối “độc lập, tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại” trong cả hệ thống chính trị có ý nghĩa đặc biệt quan trọng để hoàn thành nhiệm vụ trung tâm của cách mạng trong giai đoạn tiếp theo, góp phần hiện thực hoá mục tiêu đưa Việt Nam trở thành “nước phát triển, thu nhập cao” vào năm 2045.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng vận dụng quan điểm của Đảng về “kiên trì, kiên định đường lối độc lập tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại” trong giảng dạy Kinh tế chính trị ở Trường Đại học Hàng hải Việt Nam

Nằm trong hệ thống giáo dục đại học của cả nước, thời gian qua, Trường Đại học Hàng hải Việt

Nam đã làm khá tốt việc quán triệt, vận dụng quan điểm “kiên trì, kiên định đường lối độc lập tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại” trong giảng dạy môn Kinh tế chính trị. Nhìn chung sinh viên đã nắm được nội dung cơ bản của đường lối. Tuy nhiên, bên cạnh đó vẫn còn những hạn chế, thiếu sót nhất định cần được chỉ rõ và tìm giải pháp khắc phục.

Thứ nhất, một số giảng viên hiểu chưa thật đúng, hoặc truyền đạt chưa thật rõ nội hàm khái niệm “nền kinh tế độc lập, tự chủ”. Có giảng viên chưa giải quyết rõ mối quan hệ giữa xây dựng nền kinh tế độc lập tự chủ với đẩy mạnh quan hệ kinh tế đối ngoại; chưa phân biệt được tính chất tùy thuộc vào nhau, tác động ảnh hưởng lẫn nhau với tính chất lệ thuộc một chiều trong quan hệ kinh tế đối ngoại. Cá biệt, còn giảng viên chưa phân biệt rõ tính chất “độc lập” tương đối của nền kinh tế trong hệ thống phân công lao động quốc tế, với tính chất “biệt lập” của một nền kinh tế đóng cửa, tự vận hành sản xuất và tái sản xuất theo mô hình khép kín.

Thứ hai, quá trình giảng dạy, một bộ phận giảng viên chưa làm rõ tính nhất quán, tính hệ thống của đường lối xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại. Điều này dẫn tới khả năng một bộ phận sinh viên hiểu chưa đầy đủ, thậm chí hiểu lầm, cho rằng “đa phương hoá” là

một “giải pháp tình thế” hoặc một “sách lược trong ngắn hạn”.

Thứ ba, trong định hướng nghiên cứu và liên hệ thực tiễn, nhiều giảng viên chưa chú trọng gọi mở để sinh viên thấy hết trách nhiệm công dân trong tham gia xây dựng nền kinh tế độc lập tự chủ và đẩy mạnh hội nhập, đa phương hoá, đa dạng hoá các quan hệ đối ngoại.

2.2. Giải pháp khắc phục

Để khắc phục những hạn chế, thiếu sót nêu trên, nhằm quán triệt, vận dụng đúng và đầy đủ quan điểm “kiên trì, kiên định đường lối độc lập tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại” trong giảng dạy Kinh tế chính trị ở Trường Đại học Hàng hải Việt Nam trong thời gian tới, cần thực hiện một số giải pháp sau:

Thứ nhất, thống nhất nhận thức về nền kinh tế độc lập, tự chủ.

Đây là giải pháp thuộc về tổ chức, biện pháp tiên hành có thể thông qua quá trình biên soạn giáo trình, tài liệu; thông qua sinh hoạt học thuật, thông tin khoa học, hội thảo khoa học; quá trình thông qua bài giảng cho giảng viên, nhất là giảng viên mới...

Các hoạt động trên phải đi tới thống nhất rằng: Nền kinh tế độc lập, tự chủ không phải là nền kinh tế biệt lập, khép kín, tự cung, tự cấp, thiếu gắn kết với các nền kinh tế khác, mà đó là nền kinh tế có sự độc lập, tự chủ về đường lối phát triển; có các nguồn nội lực hùng hậu; có năng lực cạnh tranh cao; có cơ cấu kinh tế hợp lý; có khả năng thích ứng nhanh, ứng phó hiệu quả với những biến động của kinh tế thế giới và đáp ứng các yêu cầu phát triển bền vững; trong bất cứ tình huống nào cũng phải bảo đảm tốt nhất cho an ninh lương thực, an ninh năng lượng, an ninh tài chính - tiền tệ; kiểm soát được các rủi ro thị trường, giữ vững sự ổn định kinh tế vĩ mô, ổn định xã hội và an ninh quốc phòng.

Cần thấy rõ mối quan hệ biện chứng giữa xây dựng nền kinh tế độc lập tự chủ với đẩy mạnh hội nhập kinh tế quốc tế. Trong thời đại ngày nay, hội nhập quốc tế ngày càng sâu, trên nhiều lĩnh vực, nhất là lĩnh vực kinh tế, đã trở thành xu thế khách quan không thể đảo ngược. Trong xu thế hội nhập đó, việc các nền kinh tế có quan hệ tác động qua lại lẫn nhau, tùy thuộc vào nhau là khách quan. Một nền kinh tế được coi là độc lập, tự chủ không có nghĩa nó ít phụ thuộc vào các nền kinh tế khác; trái lại, nó cần phải tham gia và khẳng định vị thế của mình trong hệ thống phân công lao động toàn cầu.

Xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ và đẩy mạnh hội nhập kinh tế quốc tế có tác động qua lại với nhau theo cả hai chiều hướng.

Ở chiều hướng thứ nhất, nền kinh tế càng vững mạnh, độc lập và tự chủ thì càng khẳng định được vị trí quan trọng, đóng vai trò một mắt xích không thể thiếu trong mạng lưới phân công lao động quốc tế, do đó càng có điều kiện để nền kinh tế ấy hội nhập sâu hơn, rộng hơn.

Ở chiều hướng ngược lại, một nền kinh tế hội nhập càng sâu và rộng, thì càng có điều kiện thu hút ngoại lực, khơi dậy và phát huy nội lực để đẩy nhanh tốc độ phát triển, từ đó củng cố được thực lực, nâng cao năng lực cạnh tranh và khẳng định tính độc lập, tự chủ của mình trong hệ thống kinh tế toàn cầu.

Tất nhiên, khi hội nhập sâu và rộng, những tác động tiêu cực từ bên ngoài có thể ảnh hưởng xấu tới sự phát triển kinh tế trong nước, nhưng trường hợp đó chỉ xảy ra với một nền kinh tế có sức chống chịu kém, mức độ độc lập và tự chủ thấp. Thực tiễn đã chứng minh, một nền kinh tế ít hội nhập như Bắc Triều Tiên cũng không giữ được tính độc lập, tự chủ; trái lại một nền kinh tế có độ mở lớn như Hoa Kỳ, vẫn là một nền kinh tế độc lập, tự chủ cao.

Như vậy, đẩy mạnh hội nhập trên thế chủ động, tận dụng tốt cơ hội và đối phó có hiệu quả với các tác động tiêu cực từ bên ngoài là con đường đúng đắn để xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ.

Thứ hai, cần thể hiện rõ tính nhất quán, xuyên suốt và hệ thống của đường lối độc lập, tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại khi giảng dạy môn Kinh tế chính trị.

Giải pháp này cần được thực hiện bằng nhiều biện pháp với cả vai trò của tổ chức và cá nhân giảng viên. Về phía tổ chức, nên đưa nội dung “quá trình phát triển, hoàn thiện nhận thức về xây dựng nền kinh tế độc lập tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại” vào giáo trình, tài liệu dạy học môn Kinh tế chính trị. Về phía cá nhân, cần tích cực nghiên cứu các văn kiện của Đảng qua các kỳ đại hội để thấy tính nhất quán của đường lối.

Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VI xác định “Muốn kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại, nước ta phải tham gia sự phân công lao động quốc tế; trước hết và chủ yếu là với Liên Xô, Lào và Campuchia, với các nước khác trong cộng đồng XHCN; đồng thời tranh thủ mở quan hệ kinh tế và khoa học – kỹ thuật với các nước thế giới thứ 3, các

*nước công nghiệp phát triển, các tổ chức quốc tế và tư nhân nước ngoài trên nguyên tắc cùng có lợi*¹.

Đại hội đại biểu Đảng toàn quốc lần thứ IX tiếp tục khẳng định tinh thần chủ động hội nhập kinh tế quốc tế và khu vực trên cơ sở phát huy tối đa nội lực, nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế, bảo đảm độc lập tự chủ và định hướng XHCN

Đại hội XII khẳng định: “...thực hiện nhất quán đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, hòa bình, hợp tác và phát triển; đa dạng hóa, đa phương hóa trong quan hệ đối ngoại; chủ động và tích cực hội nhập quốc tế...”².

Đến Đại hội XIII, Đảng ta xác định: “Tiếp tục thực hiện đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, đa phương hóa, đa dạng hóa; chủ động và tích cực hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, có hiệu quả; giữ vững môi trường hòa bình, ổn định, không ngừng nâng cao vị thế, uy tín quốc tế của Việt Nam”³.

Như vậy, xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ, đa phương hóa, đa dạng hóa quan hệ đối ngoại là đường lối nhất quán, xuyên suốt thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội của Đảng ta. Đây không phải một giải pháp nhất thời hay một sách lược trong giai đoạn trước mắt.

Thứ 3, định hướng và gọi mở để sinh viên xác định đúng, đủ trách nhiệm của công dân trong tham gia xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ, đẩy mạnh hội nhập kinh tế quốc tế.

Giải pháp này chủ yếu được thực hiện với vai trò chủ động, sáng tạo của cá nhân từng giảng viên trong quá trình giảng dạy. Giảng viên phải định hướng để sinh viên thấy rõ trách nhiệm trong tham gia xây dựng nền kinh tế độc lập tự chủ, đẩy mạnh hội nhập kinh tế quốc tế, cụ thể là:

(1) Trách nhiệm học tập, nâng cao trình độ nhận thức về đường lối, quan điểm của Đảng, chính sách của Nhà nước nói chung; đường lối xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ, đa phương hóa, đa dạng hóa các quan hệ đối ngoại nói riêng.

(2) Trách nhiệm học tập, làm chủ khoa học kỹ thuật, chuẩn bị đầy đủ hành trang để tham gia có hiệu

quả vào quá trình lao động, công tác, đóng góp vào sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, nâng cao năng lực cạnh tranh của nền kinh tế Việt Nam trong quá trình hội nhập.

(3) Trách nhiệm học tập, rèn luyện, làm chủ ngoại ngữ, có hiểu biết tốt về văn hoá thế giới, có tính kỷ luật, tính kế hoạch, tác phong công nghiệp và kỹ năng hợp tác... để tham gia vào thị trường lao động toàn cầu, góp phần hiện thực hoá đường lối hội nhập quốc tế của Đảng.

3. Kết luận

Xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại là đường lối kiên quyết, kiên trì, có tính hệ thống và nhất quán của Đảng ta trong suốt thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội. Quán triệt và vận dụng đúng, đủ tinh thần trên trong giảng dạy Kinh tế chính trị tại Trường Đại học Hàng hải Việt Nam có ý nghĩa quan trọng trong việc hiện thực hoá đường lối của Đảng. Để làm tốt việc này, trong thời gian tới, Khoa LLCT, bộ môn Những nguyên lý cơ bản của CN Mác-Lênin và mỗi giảng viên cần tiến hành đồng bộ nhiều giải pháp. Trước hết, trong giảng dạy cần: Thống nhất nhận thức về nền kinh tế độc lập, tự chủ; Chỉ rõ tính nhất quán, xuyên suốt và hệ thống của đường lối xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ, đa phương hoá, đa dạng hoá các quan hệ đối ngoại và định hướng để sinh viên nhận thức đúng, đủ trách nhiệm công dân trong thực hiện đường lối trên.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VI, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 1987.

2. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2001.

3. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2016.

4. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 1, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021.

5. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 2, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021.

6. Ngô Tuấn Nghĩa, Quan điểm mới về xây dựng nền kinh tế Việt Nam độc lập, tự chủ trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng, Tạp chí Cộng sản điện tử, <https://www.tapchicongsan.org.vn/>

1 Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VI, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1987, tr.63

2 Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2016, tr. 153

3 Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 117 – 118